

Dr. Yaya Mulyana A. Aziz. M.Si

137. Buku Dr Yaya Kapita Selektta

KAPITA SELEKTA

MANUSIA, ALAM,
DAN BUDAYA SUNDA

PAGUYUBAN
PASUNDAN
PRESS

DAFTAR ISI

A

1. Abdul Kadir	21
2. Aboeng Koesman	21
3. Adu Domba Garut	24
4. Ahmad Heryawan	24
5. Air Terjun Cilutung	25
6. Ajengan	26
7. Alok	26
8. Angklung	27
9. Arief Natadiningrat	29
10. Asal usul Pakuan	30

B

1. Babagongan	31
2. Babasan	31
3. Balandongan	32
4. Balong Keramat Darmaloka	32
5. Balong Tuk	32
6. Bandara Internasional Kertajati Jawa Barat (BIJB)	34
7. Bandrek	35
8. Bandung Barat	36

9. Bangklung	38
10. Bangreng	38
11. Batagor	39
12. Batik Tasik	39
13. Batu Karas	40
14. Batu Luhur	41
15. Benteng Kota Dalam	41
16. Berokan	41
17. Blantek	42
18. Boboko	43
19. Bogor	43
20. Budaya Sunda	44
21. Burokan	45

C

1. Calung Kiwari	47
2. Cangkedong	47
3. Celempung	48
4. Cempala	48
5. Chocodot	49
6. Ciamis	50
7. Cianjur	51
8. Cirebon	52
9. Cibeet	53
10. Ciherang	53
11. Cisadane	53
12. Ciawian/Pagerageungan	54
13. Cimol	54
14. Cireng	54
15. Ciung Wanara	55
16. Colenak	55

17. Curug Bandung	55
18. Curug Ciismun	56
19. Curug Cikarapyak	56
20. Curug Luhur	56

D

1. Dangdanggula	57
2. Degung	58
3. Dodol Garut	59
4. Dogdog Lojor	59
5. Dombret	60
6. Domyak	60

E

1. Etnis Melayu di Tanah Pasundan	63
---	----

F

1. Factotum	65
2. Fatahillah	65

G

1. Galuh	67
2. Garut	68
3. Gawil	70
4. Gebog	71
5. Gedung Sate	71
6. Geger Cilegon	72
7. Gembyung	72
8. Geopark Ciletuh	73
9. Gepuk	76
10. Goa Lalay	77

11. Goa Sunyaragi	77
12. Gua Siluman	78
13. Gunung Bunder	78
14. Gunung Galunggung	78
15. Gunung Krakatau	80
16. Gunung Padang Cianjur	80
17. Gunung Salak	82

H

1. Hasil Olahan dari Pisang	83
2. Honghongan	83
3. Huma : Sumber Mata Pencaharian Hidup	87

I

1. Indramayu	85
2. Istana Negara Cipanas	86
3. Institut Teknologi Bandung	87

J

1. Jaipongan	89
2. Jaro Pamarentah	90
3. Jaro Warega	91
4. Jaro-jaro	93
5. Jatidiri Antropologis	94
6. Jatidiri Epigrafis	95
7. Jatidiri Kosmopolis	95
8. Jatidiri Sosiologis	95
9. Julang NGapak	96
10. Jobin Gugur	97
11. Jurig Jarian	98

K

1. Kadatuan Sri Bima Narayana	101
2. Kakawen	102
3. Karawang	104
4. Kabupaten Karawang	106
5. Karedok	107
6. Kasinoman	107
7. Kawah Ratu	108
8. Kawitan	109
9. Kebun Raya Bogor	109
10. Kebun Raya Cibodas	111
11. Kecapi Suling	111
12. Kecapian	113
13. Kehidupan Pesantren Sunda	113
14. Kempungan	114
15. Kendang Drugdag	115
16. Kerajaan Medang	116
17. Kerajaan Sunda-Hindu	117
18. Kerajinan Rotan	118
19. Keraton Kacrebonan	118
20. Keraton Kanoman	119
21. Keraton Kasepuhan	121
22. Ketuk	122
23. Ketuk Tilu	123
24. Kiai	124
25. Kitab Islam Klasik	125
26. Klana Udeng	125
27. Kleang Tiba	126
28. Kolopetong	126
29. Konsep Tradisi	127
30. Kota Kembang	127

31. Kota Tentara	129
32. Kropak	130
33. Kuda Renggong	130
34. Kuningan	131

L

1. Lagu Manuk Hejo	133
2. Lais	133
3. Lalap	134
4. Leuit	135
5. Leupeut	135
6. Leuweung Sancang	136
7. Leuwi Damar	137
8. Lisung	138
9. Losari	140
10. Lukis Kaca	141

M

1. M. Didi Turmudzi	143
2. Majalengka	145
3. Manisan buah	146
4. Mara Ring Cangu	147
5. Masjid	149
6. Masyarakat Baduy di Kanekes	149
7. Masyarakat Sunda	150
8. Mata air Jalatunda	151
9. Maung	152
10. Mertadirja	154
11. Mie Kocok	155
12. Mila Kencana	155
13. Mistro	156

14. Mochi Sukabumi	157
15. Monumen Lingga	157
16. Monumen Rawa Gede	158
17. Mundinglaya Dikusumah	160
18. Murwa	160

N

1. Nama-Nama Waktu	163
2. Nasi Lengko	164
3. Nasi Timbel	164
4. Naskah Tua dari Kabuyutan Ciburuy	165
5. Ngabei Raksacandra	165
6. Nini Malarat Jeung Deleg Kasataan	166
7. Nyandra	171

O

1. Observatorium Bosscha	173
2. Obyek Wisata di Ciamis	175
3. Ong Te Raja Agung dari Cina	176
4. Operasi Pembaharuan	177
5. Orang Baduy	178

P

1. Pakbang	181
2. Pakukusut	182
3. Pakuwan Pajajaran	182
4. Pamulang	183
5. Pananjung	183
6. Pandirya Ring Wilatika	184
7. Panetep Panatagama Islam	190
8. Pangandaran	190

9. Panjak Repot	191
10. Pantai Cijeruk Indah	192
11. Pantai Karang Paranje	194
12. Pantai Kejawanen	195
13. Pantai Palabuhanratu	196
14. Pantai Pangandaran	197
15. Pantai Rancabuaya	197
16. Pantai Santolo	198
17. Pantun Sunda	199
18. Pare Indung	199
19. Parebut Seeng	199
20. Parung Angsana	202
21. Pupuh Sunda	204
22. Pecaton	211
23. Pelabuhan Internasional di Patimban, Kecamatan Pusakanagara, Kab. Subang	212
24. Pelabuhan Sunda Kelapa	214
25. Pemerintahan Tarumanagara	214
26. Pendeta Budhaparwa	215
27. Peraturan Tanam Paksa	215
28. Perkedel Bondon	218
29. Pertanda Jalma	218
30. Pesantren	219
31. Pesta Dadung	220
32. Pesta Nelayan Pelabuhan Ratu	222
33. Peuyeum	223
34. Pikukuh	223
35. Prabu Purnawarman	224
36. Prabu Siliwangi	225
37. Prabu Suryawarman	226
38. Prasasti Koleangkak	227
39. Prasasti Canggal	228

40. Prasasti Ciaruteun	227
41. Prasasti Jambu	228
42. Prasasti Pasir Muara	229
43. Prasasti Pasundan kuno	231
44. Prasasti Sunda	231
45. Prasasti Telapak Gajah	233
46. Proses Pengerjaan Huma	234
47. PB Paguyuban Pasundan	235
48. Kiprah Paguyuban Pasundan	236
49. Paguyuban Pasundan Sekarang	237
50. Purwakarta	240

Q

1. Qadiriyyah	243
2. Qadiriyyah-Naqsabandiyyah	244
3. Qur'anulkarim	244

R

1. Rabuyut Sawal	247
2. Raden Harya Kurupati	248
3. Raden Sucitra	249
4. Raja Sunda	250
5. Rajapolah	251
6. Rampak Gendang	252
7. Rangkasbitung	252
8. Raudhatul-'Irfan	253
9. Rengasdengklok	253
10. Rengkong	253
11. Reog	254
12. Rerempah	255
13. Rumah Adat Cikondang	255

S

1. Sabet	257
2. Sang Hyang Bayu	257
3. Sang Hyang Wisnu	259
4. Sang Hyang Sri Ratu Dewata	260
5. Sang Rajaputri	261
6. Sangkuni	265
7. Sangkuriang	266
8. Santri	267
9. Sari Oneng	268
10. Saung Ranggon	269
11. Sawah Negara	272
12. Sawer Panganten	273
13. Seblak	274
14. Sejarah Cirebon	275
15. Seni Buhun Tutulungan	276
16. Seni Pantun	277
17. Sentanu	278
18. Sepak Soder	278
19. Serat Kanayagan	279
20. Seren Taun	281
21. Seseroan	281
22. Siksa Kandang Karesyan	282
23. Singa Barong	283
24. Sintren	285
25. Siomay Bandung	286
26. Sisingaan	286
27. Sistem Panjer	287
28. Sistem Pesantren	288
29. Situ Bagendit	288
30. Situ Cileunca	290

31. Situ Gede, Bogor	291
32. Situ Lembang	292
33. Situ Lengkong	292
34. Situ Patenggang	293
35. Situ Sanghiyang	294
36. Situ Sukarame	295
37. Situs Geger Hanjuang	296
38. Sobrah	297
39. Soder	298
40. Solihin GP	299
41. Sosial Sunda-Lama	301
42. Sosio Ekonomis	303
43. Soto Bandung	303
44. Sri Baduga Maharaja	303
45. Sri Jayabupati	304
46. Stasiun Kereta Api Purwakarta	305
47. Sukamantri	206
48. Sulam al-Munajah	307
49. Suluk Gedhong	308
50. Suluk Wragul	308
51. Sumber Daya Manusia	309
52. Subang	309
53. Sukabumi	311
54. Sunan Gunung Jati	313
55. Sungai Cibuni	314
56. Syarah Raudhatul-'Irfan	315
57. Syekh Kuro	315

T

1. Tahu Lembang	317
2. Tahu Sumedang	317

3. Tamaddun	317
4. Taman Nasional Gunung Halimun	318
5. Taman Safari Indonesia	319
6. Taman Wisata Mekarsari	320
7. Tangkuban Perahu	320
8. Tapak Dara	322
9. Tarekat Syaziliyyah	322
10. Tari Digenjring Bonyok	323
11. Tari Dogdog	325
12. Tari Merak	326
13. Tari Topeng Klana	326
14. Tari Topeng Putri	326
15. Tari Topeng Tumenggung	327
16. Tarumanagara	327
17. Tarusbawa	328
18. Tasikmalaya	329
19. Kabupaten Tasikmalaya	330
20. Tebing Keraton	333
21. Teknokrat Banten	336
22. Teluk Banten	336
23. Téngkép	338
24. Terbang Genjring	339
25. Terebang Gebes	339
26. Tokoh Sang Haluwesi dan Sang Susuktunggal	340
27. Tradisi Pesantren	341
28. Trans Studio Mall Bandung	342
29. Tuding	343

u

1. Ubi Cilembu	347
2. Urang Baduy	348

31. Situ Gede, Bogor	291
32. Situ Lembang	292
33. Situ Lengkong	292
34. Situ Patenggang	293
35. Situ Sanghiyang	294
36. Situ Sukarame	295
37. Situs Geger Hanjuang	296
38. Sobrah	297
39. Soder	298
40. Solihin GP	299
41. Sosial Sunda-Lama	301
42. Sosio Ekonomis	303
43. Soto Bandung	303
44. Sri Baduga Maharaja	303
45. Sri Jayabupati	304
46. Stasiun Kereta Api Purwakarta	305
47. Sukamantri	206
48. Sulam al-Munajah	307
49. Suluk Gedhong	308
50. Suluk Wragul	308
51. Sumber Daya Manusia	309
52. Subang	309
53. Sukabumi	311
54. Sunan Gunung Jati	313
55. Sungai Cibuni	314
56. Syarah Raudhatul-'Irfan	315
57. Syeikh Kuro	315

T

1. Tahu Lembang	317
2. Tahu Sumedang	317

3. Tamaddun	317
4. Taman Nasional Gunung Halimun	318
5. Taman Safari Indonesia	319
6. Taman Wisata Mekarsari	320
7. Tangkuban Perahu	320
8. Tapak Dara	322
9. Tarekat Syaziliyyah	322
10. Tari Digenjring Bonyok	323
11. Tari Dogdog	325
12. Tari Merak	326
13. Tari Topeng Klana	326
14. Tari Topeng Putri	326
15. Tari Topeng Tumenggung	327
16. Tarumanagara	327
17. Tarusbawa	328
18. Tasikmalaya	329
19. Kabupaten Tasikmalaya	330
20. Tebing Keraton	333
21. Teknokrat Banten	336
22. Teluk Banten	336
23. Téngkép	338
24. Terbang Genjring	339
25. Terebang Gebes	339
26. Tokoh Sang Haluwesi dan Sang Susuktunggal	340
27. Tradisi Pesantren	341
28. Trans Studio Mall Bandung	342
29. Tuding	343

u

1. Ubi Cilembu	347
2. Urang Baduy	348

31. Situ Gede, Bogor	291
32. Situ Lembang	292
33. Situ Lengkong	292
34. Situ Patenggang	293
35. Situ Sanghiyang	294
36. Situ Sukarame	295
37. Situs Geger Hanjuang	296
38. Sobrah	297
39. Soder	298
40. Solihin GP	299
41. Sosial Sunda-Lama	301
42. Sosio Ekonomis	303
43. Soto Bandung	303
44. Sri Baduga Maharaja	303
45. Sri Jayabupati	304
46. Stasiun Kereta Api Purwakarta	305
47. Sukamantri	206
48. Sulam al-Munajah	307
49. Suluk Gedhong	308
50. Suluk Wragul	308
51. Sumber Daya Manusia	309
52. Subang	309
53. Sukabumi	311
54. Sunan Gunung Jati	313
55. Sungai Cibuni	314
56. Syarah Raudhatul-'Irfan	315
57. Syeikh Kuro	315

T

1. Tahu Lembang	317
2. Tahu Sumedang	317

3. Tamaddun	317
4. Taman Nasional Gunung Halimun	318
5. Taman Safari Indonesia	319
6. Taman Wisata Mekarsari	320
7. Tangkuban Perahu	320
8. Tapak Dara	322
9. Tarekat Syaziliyyah	322
10. Tari Digenjring Bonyok	323
11. Tari Dogdog	325
12. Tari Merak	326
13. Tari Topeng Klana	326
14. Tari Topeng Putri	326
15. Tari Topeng Tumenggung	327
16. Tarumanagara	327
17. Tarusbawa	328
18. Tasikmalaya	329
19. Kabupaten Tasikmalaya	330
20. Tebing Keraton	333
21. Teknokrat Banten	336
22. Teluk Banten	336
23. Téngkép	338
24. Terbang Genjring	339
25. Terebang Gebes	339
26. Tokoh Sang Haluwesi dan Sang Susuktunggal	340
27. Tradisi Pesantren	341
28. Trans Studio Mall Bandung	342
29. Tuding	343

u

1. Ubi Cilembu	347
2. Urang Baduy	348

3. Universitas Parahyangan	349
4. Universitas Pasundan	350
5. Upacara Adat Ngalaksa	352
6. Upacara Hajat Sasih Kampung Naga	353
7. Upacara Mapag Sri	354
8. Upacara Ngalungsur Pusaka	354
9. Upacara Ngarot	354
10. Upanishad Kitab Agama Hindu	355
11. Upeh	357
12. Upeti Tradisional	358
13. Urbanisasi di Banten	359

V

1. VOC, Cina dan Kesultanan Banten	361
--	-----

W

1. Waduk Jatigede	363
2. Waduk Jatiluhur	364
3. Wafatnya Sunan Gunung Jati	365
4. Wali Allah	366
5. Wanayasa	367
6. Wasiat Luqmanul-Hakim	368
7. Wayang Giriharja	368
8. Wayang golek	371
9. Wilatikta	372
10. Wong Sunda	375

X

1. Xenia	379
2. Xerox	380

Y

1. Yamadipati 381
2. Yans Karel di Kota Banten 381

Z

1. Ziarah di Makam Sultan Banten 383
2. Zu'ama dan Ulama Islam 383

